

Aan de slag met *Metropole op School*

Met de leerlijn *Metropole op School* krijgt muziek-educatie vanuit het Metropole Orkest een plaats in het primair onderwijs. In de leerlijn en het onderwijskundig concept leest u meer over de achtergronden van het lesmateriaal en de didactische inzichten die eraan ten grondslag lagen. Ook vindt u een schematische weergave van de leerlijn. In dit document gaat het specifiek over het lesmateriaal van groep 5/6.

1. Metropole Orkest

Het Metropole Orkest ziet 'mensen raken' als de essentie van muziek. Door deze missie staat het orkest dicht bij de mensen, is het orkest experimenteel en heeft het een voortrekkersrol in de muziekwereld. Het Metropole Orkest biedt diverse artiesten een podium en geeft vaak spectaculaire shows. Het orkest is het grootste professionele pop- en jazzorkest ter wereld, maar functioneert ook als bruggenbouwer richting de klassieke muziek. De muziekgenres die het Metropole Orkest uitvoert, zijn erg breed: de muzikanten spelen zowel hedendaagse als klassieke muziek en de genres variëren van wereldmuziek tot musical en van pop tot cabaret.

1.1 Geschiedenis

Het Metropole Orkest werd in 1945 opgericht als ensemble dat het volk vertier en hoop moest bieden. Vooraanstaande muzikanten uit heel Europa traden toe tot het ensemble, dat al snel uitgroeide tot een orkest. Tegenwoordig zijn er meer dan zestig mensen werkzaam bij het orkest.

Sinds 2012 is het Metropole Orkest zelfstandig. Voorheen werd het orkest gefinancierd uit het omroepbudget; tegenwoordig genereert het orkest voor een groot deel eigen inkomsten, door bijvoorbeeld samenwerkingen aan te gaan met muziekfestivals en -evenementen als North Sea Jazz en de 3FM Awards. Ook toont het Metropole Orkest zich ondernemend door eigen tickets te verkopen, aanstormende talenten te helpen bij hun ontwikkeling en educatieprogramma's te ontwikkelen. De leerlijn *Metropole op School* is daar een voorbeeld van.

1.2 Missie

Het Metropole Orkest werkt actief aan het realiseren van zijn missie. Doelstellingen, activiteiten en budgetten zijn zodanig ingericht en gefocust dat de missie zo optimaal mogelijk wordt waargemaakt. De missie geeft daarom richting aan het beleid, de uitvoering en de investeringen. In de verwoording van de missie van het Metropole Orkest wordt de bestaansreden van het orkest als volgt omschreven:

- 'The worlds' leading pop and jazz orchestra': het Metropole Orkest wordt gezien als een van de beste jazz- en poporkesten ter wereld. De muziek van het Metropole Orkest raakt, ontroert, inspireert en verbindt mensen.
- Er is geen cultuurinstelling die meer Nederlanders bereikt. Als ambassadeur van Nederland heeft het orkest in het buitenland veel aanzien.

- Als top van de piramide stimuleert het orkest actief educatie en het amateurveld en inspireert het nieuwe generaties musici in de lichte muziek.
- Het Metropole Orkest vernieuwt de lichte muziek en houdt haar rijke erfgoed levend.

Het Metropole Orkest wil deze missie uitdragen door sociaal-maatschappelijk actief te zijn en het muziekonderwijs terug te brengen in het primair en voortgezet onderwijs in Nederland. De muziekgenres die het orkest speelt zijn daar uitermate geschikt voor. Op deze manier maken leerlingen kennis met de werking van muziek, raken zij geïnspireerd door de lichte muziek van het orkest en wordt het rijke erfgoed levend gehouden (Metropole Orkest, z.d.).

1.3 Doelen

Het Metropole Orkest streeft ernaar om kinderen en jongeren te inspireren en te raken door gebruik te maken van toegankelijke opdrachten en authentiek klinkend materiaal. Het ontwikkelen van een leerlijn voor het primair onderwijs zorgt ervoor dat dat doel bereikt wordt en versterkt de maatschappelijke positie en het ondernemerschap van het orkest.

Het Metropole Orkest wordt in de internationale muziekwereld hoog gewaardeerd. Het orkest krijgt daarom veel belangstelling in toegankelijke settings, zoals op popfestivals. Daarnaast coacht het jonge talenten. Met behulp van een leerlijn die gebruikt kan worden in het primair onderwijs zorgt het orkest ervoor dat de lichte muziek van het orkest voor een breed publiek beschikbaar gemaakt wordt. Door de lesboekjes mee te geven aan de leerlingen, komen ouders ook in contact met het muziekonderwijs van het Metropole Orkest.

1.4 Educatief model

Wat wil het Metropole Orkest met het educatieve programma bewerkstelligen en hoe? Bij het ontwikkelen van de lessenserie is uitgegaan van een aantal didactische principes:

- Authentiek klinkend materiaal nodigt uit om verder onderzocht te worden.
  - Muziek klinkt en kan vastgelegd worden: muziek kunnen vastleggen en vastgelegde muziek kunnen lezen is geen voorwaarde voor muziekonderwijs.
  - De nieuwsgierigheid die muziek teweegbrengt, zorgt voor intrinsieke motivatie.
  - Muziek maak je samen met anderen (samenwerkend leren).
  - Uitdagende muzikale opdrachten sluiten aan bij de exploratiewens van kinderen.
  - De docent is niet leidend in het lesmateriaal en heeft dus geen specifieke voorkennis nodig; de leerkracht volgt en stuurt het leerproces van de leerlingen.
  - Gedifferentieerd leren sluit aan bij niveauverschillen, verschillen in voorkennis en diverse leerstijlen.
- De missie van het Metropole Orkest en van de lessenserie is gericht op ontdekken, raken en samen-

brengen. Geprikkeld worden is daarbij belangrijk, maar ook samenwerken en ondervinden door middel van ervaringsgericht leren. Leerlingen die een auditieve, geordende of abstracte, theoretische of praktische leerstijl hebben, kunnen hun talenten kwijt in de diverse opdrachten (Kaldeway, 2007).

2. Project basisscholen Metropole

Het Metropole Orkest probeert zich op meerdere manieren aan jongeren te binden, bijvoorbeeld door op te treden op bekende podia als de Melkweg en Paradiso, maar ook door acties op sociale media te organiseren. *Metropole op School* is een voorbeeld van de manier waarop het Metropole Orkest aansluiting probeert te vinden bij jonge mensen. Het lesmateriaal dat aan het primair onderwijs aangeboden wordt, is het begin van een doorlopende leerlijn voor het primair en het voortgezet onderwijs.

Metropole op School bestaat voor groep 5/6 uit zes werkboekjes van twaalf pagina's, een digitaal platform en docentenmateriaal. In de boekjes (per thema verdeeld) wordt expliciet aangesloten bij dat wat de leerlingen al weten. Die kennis wordt vergroot door een persoonlijk boekje met doordachte en daarbij aansluitende opdrachten aan te bieden, waardoor er gewerkt wordt in de zone van naaste ontwikkeling (SLO, z.d.). Ervaren staat daarbij centraal. Die ervaringen worden door een evaluatie, samenvatting of presentatie afgerond. De doelgroep van het lesmateriaal is groter dan die van een concert van het Metropole Orkest: leerlingen krijgen kennis en ervaringen mee over muziek, maar ook hun ouders kunnen de boekjes na afloop inzien en worden soms zelfs bij de opdrachten betrokken.

2.1 Context van de lessenserie

In 2015 bestond het Metropole Orkest 70 jaar en was het 100 jaar geleden dat oprichter van het orkest en eerste dirigent Dolf van der Linden werd geboren. Voor het orkest was dit het uitgelezen moment om een breed publiek te laten genieten van de lichte genres die er gespeeld worden. Met het verschijnen van lesmateriaal voor groep 7/8 speelt het Metropole Orkest sinds 2015 in op de behoefte aan muziekeducatie vanuit het onderwijs en de overheid. Het lesmateriaal wordt nu uitgebreid en ook voor andere leeftijdsfasen geschikt gemaakt.

Uit onderzoek blijkt dat directies en leerkrachten vierkant achter de stelling staan dat onderwijs meer is dan alleen taal en rekenen (Van Schilt-Mol, e.a., 2012). Niet alle kinderen kunnen muzikles volgen, omdat die vaak behoorlijk duur zijn (Fluxus, z.d.). Minister Bussemaker stelde in de Cultuurnota 2017 – 2020 vast dat muziekonderwijs gefaciliteerd en getoetst moet worden en dat er een inspanningsverplichting op het gebied van cultuureducatie gesteld moet worden (naast sport en techniek).

Op verzoek van de minister is Kunstzinnige oriëntatie door Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) als een van de zeven leergebieden uit het primair onderwijs beschreven in een doorlopende leerlijn. Naast deze positieve ontwikkelingen is er tegelijkertijd ook sprake

van bezuinigingen in de culturele sector, waardoor de culturele ontwikkelkansen voor kinderen afnemen, zeker regionaal. Met een landelijk lesprogramma kan muziekeducatie (weer) beschikbaar worden voor een grote groep kinderen (Handreiking muziekonderwijs 2020, 2014).

Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat er veel aanbod is op het gebied van muziekonderwijs. Daarbij wordt er vooral teruggegrepen op het traditionele muziekonderwijs: uitleggen wat een instrument is en van daaruit verder werken. Er is daarbij een verschuiving te zien van frontaal/klassikaal onderwijs – waarbij de docent voorin de klas staat en alle leerlingen tegelijkertijd kennis laat nemen van theorie of een opdracht laat maken – naar ervaringsgericht onderwijs. Bij het eigentijdse ervaringsgerichte onderwijs waarop *Metropole op School* gestoeld is, staat initiatief, milieuverrijking en de dialoog centraal. Dat betekent dat leerlingen zelf het initiatief nemen om de wereld om zich heen te verkennen binnen een rijke en goed georganiseerde omgeving, waarin de leerkracht hen helpt hun ervaringen te plaatsen. Het accent ligt daarbij op het proces, niet op het uiteindelijke product, hoewel het belang van beoordeling en toetsing niet vergeten wordt (Green, 2005).

Metropole op School staat daarmee voor eigentijds muziekonderwijs waarbij de ervaring centraal staat en het uitgangspunt authentiek klinkend materiaal is, dat echt gespeeld is door het orkest. Dat materiaal, in de vorm van lichte muziek, vergroot de transfer van het lesmateriaal naar de leefwereld van kinderen: er wordt geleerd met behulp van maatschappelijk betekenisvolle inhoud waarmee de relevantie van het leren buiten de school duidelijk wordt gemaakt (Haanstra, 2011). Dat heeft een aantal positieve gevolgen:

- Leerlingen leggen een inhoudelijke verbinding met de muziekwereld en de uitvoerende muzikanten waardoor hun motivatie hoger is.
- Door school, thuis en de maatschappij met elkaar te verbinden, passen leerlingen productieve en kunstbeschouwelijke kennis ook buiten de school toe.
- Opdrachten zijn toegankelijk doordat ze verwijzen naar het informele genre popmuziek, dat anders dan klassieke muziek minder aan conventies gebonden is. Een directe en authentieke gevoelsuiting staat in de muziek centraal (Green, 2005).

Het leerproces dat zo ontstaat, kenmerkt zich door de integratie van luisteren, optreden, improviseren en componeren, met de nadruk op productie en creativiteit. In het formelere domein zijn deze vaardigheden juist gescheiden en ligt de nadruk op reproductie (Green, 2005). Dat is bij *Metropole op School* nadrukkelijk niet het geval.

In juni 2014 publiceerde SLO een leerplankader kunstzinnige oriëntatie, waar de kerndoelen in dit domein in uitgewerkt zijn en waarbij ook is gespecificeerd hoe de domeinen zich verhouden tot andere leergebieden in het primair onderwijs. Met deze handvatten wil SLO de samenwerking tussen scholen en culturele aanbieders, zoals het Metropole Orkest, stimuleren. Meer over de manier waarop deze kerndoelen verwerkt zijn in *Metropole op School* vindt u in hoofdstuk 4, 'Leerlijn'.

2.2 Doelen en resultaten

De leerdoelen in de boekjes en de competenties op de domeinen oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, reflecteren en evalueren leiden uiteindelijk naar het streefniveau

aan het einde van de basisschool. Dat biedt een goede basis voor het voortzetten van de leerlijn *Metropole op School* in het voortgezet onderwijs. Daarvoor heeft SLO een aantal streefniveaus gesteld (SLO, z.d.).

Oriënteren	Onderzoeken	Uitvoeren	Reflecteren en evalueren
De leerling kan betekenis geven aan (live) muziek uit verschillende tijden, stijlen en culturen, kan kennis nemen van betekenissen die anderen daar aan geven (waaronder de componist of de uitvoerder) en kan deze aan die van hemzelf spiegelen.	De leerling kan gericht luisteren naar muziek uit verschillende tijden, stijlen en culturen, en kan daarin de klank-, vorm- en betekenisaspecten herkennen en benoemen.	De leerling kan (zelfstandig, zuiver, helder gearticuleerd en met expressie) liederen en canons zingen, al dan niet met begeleiding.	De leerling kan overwogen keuzes maken voor zijn composities en die communiceren met anderen.
	De leerling kan klank-, vorm- en/of betekenisaspecten van muziek in zijn composities verwerken en daarbij de vormprincipes herhaling, contrast en variatie toepassen.	De leerling kan zelfstandig, ritmisch en in de maat, eenvoudig ritmische en melodische (begeleidings)patronen en spelstukken uitvoeren, zowel een- als meerstemmig, en kan daarbij reageren op lied(leidings)gebaren.	De leerling kan constructieve feedback geven.
	De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem, (school) instrumentarium, (muziek)technologie en beweging. De leerling kan zijn composities noteren en reproduceren met behulp van picturale en grafische notatievormen.	De leerling kan alleen en in groepsverband bestaande, eenvoudig grafisch en traditioneel genoteerde composities zowel auditief volgen als uitvoeren.	De leerling staat open voor feedback en kan die eventueel verwerken in het eigen werk(proces).
		De leerling kent de namen en spelwijzen van het (school) instrumentarium en die van het pop- en (westerse) klassieke instrumentarium.	De leerling heeft enige kennis van en inzicht in de betekenis die muziek heeft voor het dagelijks leven van mensen van vroeger en nu, zoals feesten, verdriet, massamedia en beïnvloeding van gedrag.
		De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie uitvoeren en presenteren aan anderen en doet dat met overtuiging.	

Docenten werken door leerlingen verschillende competenties aan te leren toe naar deze streefniveaus. De competenties die in *Metropole op school* voor klas 5 en 6 voorkomen, zijn de competenties die volgens SLO passen bij deze leeftijdsgroep en de leeftijdsgroep die erop volgt, groep 7 en 8.

Competenties boekje 1

- De leerling kan muzikale thema's in muziek van een breed repertoire herkennen en benoemen.
- De leerling kan met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek bewust structuur aanbrengen in zijn composities.
- De leerling kan een lied zelfstandig correct zingen.
- De leerling kan eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen uitvoeren.
- De leerling kan bestaande grafisch- en traditioneel

genoteerde composities auditief volgen en uitvoeren.

- De leerling kan tijdens het musiceren luisteren naar anderen en een kwalitatieve bijdrage leveren aan het gezamenlijke muzikale resultaat.
- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie aan anderen presenteren.
- De leerling kent de namen en spelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (Westerse) klassieke instrumentarium.

Competenties boekje 2

- De leerling kan objectief kennisnemen van betekenissen die anderen aan muziek geven, waaronder de componist.
- De leerling kan muzikale thema's in muziek van een breed repertoire herkennen en benoemen.
- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een

eigen idee of bestaande compositie aan anderen presenteren.

- De leerling kan met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek bewust structuur aanbrengen in zijn composities.
- De leerling kan (binnen een inspirerende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld.
- De leerling kan met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek bewust structuur aanbrengen in zijn composities.
- De leerling kan eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen uitvoeren.

Competenties boekje 3

- De leerling kan bestaande grafisch- en traditioneel genoteerde composities auditief volgen en uitvoeren.
- De leerling kan objectief kennismaken van betekenissen die anderen aan muziek geven, waaronder de componist.
- De leerling kan een lied zelfstandig correct zingen.
- De leerling kan muzikale thema's in muziek van een breed repertoire herkennen en benoemen.
- De leerling kan de gemaakte keuzes uit zijn muzikale ideeën en alternatieven toelichten.
- De leerling heeft enig inzicht in de invloed van muziek op mensen door middel van massamedia.
- De leerling kan (binnen een inspirerende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld.
- De leerling kan de eigen betekenisgeving aan muziek spiegelen aan die van anderen, en staat daarbij open voor andere ideeën.
- De leerling kan in canon zingen.
- De leerling kan adequaat reageren op een inzetgebaar bij canonzingen.

Competenties boekje 4

- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (Westerse) klassieke instrumentarium.
- De leerling kan muzikale thema's in muziek van een breed repertoire herkennen en benoemen.
- De leerling kan objectief kennismaken van betekenissen die anderen aan muziek geven, waaronder de componist.
- De leerling kan (binnen een inspirerende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld.
- De leerling kan de gemaakte keuzes uit zijn muzikale ideeën en alternatieven toelichten.
- De leerling kan een lied zelfstandig correct zingen.
- De leerling kan in canon zingen.
- De leerling kan tijdens het musiceren luisteren naar anderen en een kwalitatieve bijdrage leveren aan het gezamenlijke muzikale resultaat.
- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie aan anderen presenteren.

Competenties boekje 5

- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (Westerse) klassieke instrumentarium.
- De leerling kan de gemaakte keuzes uit zijn muzi-

kale ideeën en alternatieven toelichten.

- De leerling kan objectief kennismaken van betekenissen die anderen aan muziek geven, waaronder de componist.
- De leerling kan muzikale thema's in muziek van een breed repertoire herkennen en benoemen.
- De leerling kan een lied zelfstandig correct zingen.
- De leerling kan met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek bewust structuur aanbrengen in zijn composities.
- De leerling kan eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen uitvoeren.
- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie aan anderen presenteren.
- De leerling heeft enig inzicht in de invloed van muziek op mensen door middel van massamedia.

Competenties boekje 6

- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (Westerse) klassieke instrumentarium.
- De leerling kan met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek bewust structuur aanbrengen in zijn composities.
- De leerling kan eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen uitvoeren.
- De leerling kan tijdens het musiceren luisteren naar anderen en een kwalitatieve bijdrage leveren aan het gezamenlijke muzikale resultaat.
- De leerling kan constructieve feedback geven en van anderen ontvangen.
- De leerling kan de gemaakte keuzes uit zijn muzikale ideeën en alternatieven toelichten.
- De leerling kan een lied zelfstandig correct zingen.
- De leerling kan in canon zingen.

Omdat de transfer van deze competenties hoog is (er worden veel maatschappelijk relevante aspecten in genoemd), is het resultaat navenant. In de provincie Limburg, waar met het project DOOR wordt gewerkt, is dan ook een sterke structuur ontstaan tussen het primair onderwijs, het lokale culturele veld, de pabo, het provinciale culturele veld en het voortgezet onderwijs. Daarmee helpt muziekonderwijs als *Metropole op School* een fundament te vormen voor de muzieksector, zowel plaatselijk als landelijk (DOOR, z.d.).

2.3 Effecten van de lessenserie

Muziek zit in het DNA van heel veel culturen en vormt een communicatiemiddel dat als sociale verbinder fungeert (Unipartners, 2014). Overal in de samenleving is muziek te vinden: achtergrondmuziek in televisieseries, jingles in reclames, nieuwe hits op de radio, fanfare in het dorp, grote popfestivals en klassieke concerten. Daarom is het bewaren van dit culturele erfgoed ook van zulk groot belang. Muziek is een manier waarop mensen zich uitdrukken, een universele taal. Het heeft invloed op luisteraars, op de samenleving en op de emoties die we voelen. Muziek is een kunstuiting die grenzen laat vervagen. Het kunstgenre wordt gemaakt door culturen en het creëert culturen (DOOR, z.d.). Het is daarom van belang om kinderen uit te dagen zelf klinkend materiaal te gaan creëren, ze achtergrondinformatie bij deze muzikale en cul-

turele boodschappen te laten vinden, ze te trainen in aandachtig luisteren naar muzikaal materiaal, ze te laten bewegen op muziek en ze muziekstukken te leren analyseren.

Doordat *Metropole op School* klinkend materiaal als basis heeft, wordt er in een universele taal (muziek) gecommuniceerd (DOOR, z.d.). Uit een wetenschappelijk overzicht van de effecten van muziekonderwijs bleek dat er verbandingen tussen culturen worden gelegd, waardoor er op school een

veilig schoolklimaat en een goede sfeer kunnen ontstaan (Unipartners, 2014).

Professor Erik Scherder stelt dat het bespelen van een muziekinstrument mensen op drie manieren kan verrijken: motorisch, visueel, en auditief (Universiteit van Nederland, 2013). Muziek heeft direct invloed op de ontwikkeling van allerlei cognitieve, mentale, sociale, persoonlijke en motorische functies van het brein (Unipartners, 2014).

Cognitief	Mentaal	Sociaal	Persoonlijk	Motorisch
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogde algemene schoolprestaties • Verhoogd IQ • Analytisch vermogen verbeterd • Abstractievermogen verbeterd • Verbeterd executief functioneren • Beter onderdrukken van impulsen • Verbeterde aandacht • Verbetering in het selecteren van relevante informatie uit een grote bron aan informatie • Verbeterd geheugen • Verbeterde taalontwikkeling en verwerking • Verbetering in leesvaardigheid • Verbetering in toondiscriminatie • Verbetering in het herkennen van emoties uit muziekstukken en stemgeluiden • Verbetering in gehoorvaardigheden • Verbetering in het ruimtelijk inzicht 	<ul style="list-style-type: none"> • Beter functioneren van het brein, meer zenuwverbindingen • Buffer tegen hersenaandoeningen op latere leeftijd • Verbeterd associatief leren tussen sensorisch en motorisch handelen • Het beter koppelen van verschillende soorten van informatie (uit de omgeving en uit het geheugen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Beter omgaan met conflicten • Beter omgaan met gevoelens van agressiviteit • Groepsgevoel • Groepsdiscipline 	<ul style="list-style-type: none"> • Beter omgaan met trots • Beter omgaan met onzekerheid • Betere emotionele vaardigheden • Zelfvertrouwen • Beter omgaan met aandachtvaardigheden • Betere emotionele stabiliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering in het koppelen van sensorische met motorische handelingen • Verbetering in de fijne motoriek

Dit effect op leerlingen heeft ook een breder maatschappelijk effect. In veel beroepen is samenwerken heel belangrijk, net als plannen en het onderdrukken van impulsen. Ook op het gebied van verbeterde sociale vaardigheden profiteert het bedrijfsleven op termijn van verbeterd muziekonderwijs (Unipartners, 2014).

3. Metropole Orkest en *Metropole op School*

In de themaboekjes maken de leerlingen kennis met verschillende aspecten van hedendaagse muziek. Zo leren ze over creatieve manieren om ritmes te maken, de betekenis van muziek voor andere kunstvormen (zoals film), de rol van zangers, muzikale families,

de internationale kant van muziek en het vast leggen van muziek (op cd). Na het doorwerken van dit lesmateriaal voor muziekeducatie kunnen leerlingen muziek gemakkelijker gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren. Daarnaast kunnen ze reflecteren op hun eigen werk en dat van anderen. Ook hebben ze meer kennis verworven over en krijgen ze meer waardering voor aspecten van cultureel erfgoed (SLO, z.d.).

Metropole op School maakt het cultureel erfgoed van het Metropole Orkest beschikbaar voor een grote groep kinderen en bereidt voor op een verdere muzikale ontwikkeling in het voortgezet onderwijs. De naam verwezenlijkt de missie: het karakter en de rijkdom van het Metropole Orkest delen met een

breed en jong publiek, door transfer te creëren van het culturele veld naar het onderwijs.

De succesvolle eigenschappen van het Metropole Orkest zijn voor zover mogelijk in de boekjes opgenomen. Dat heeft de volgende consequenties voor het lesmateriaal:

- Het genre van de stukken die het Metropole Orkest speelt, lichte muziek, staat centraal in de lesboekjes. Dat maakt de muziekstukken die de leerlingen beluisteren toegankelijk en herkenbaar.
- *Metropole op School* heeft het verspreiden van het cultureel erfgoed hoog in het vaandel staan. Daarom speelt het beluisteren van authentiek materiaal (originele muziekstukken van het Metropole Orkest) een grote rol in de themaboekjes. Hierbij wordt dus effectief gebruikgemaakt van de bestaande muzikale infrastructuur.
- Naar een muziekstuk van het Metropole Orkest luistert iedereen vanuit een ander referentiekader. Daarom is ook het lesmateriaal aansluitend bij verschillende referentiekaders van leerlingen geschreven. Opdrachten die interessant kunnen zijn voor leerlingen die bijvoorbeeld zelf al een instrument bespelen, worden aangegeven met symbolen. Zo wordt er optimaal bij de voorkennis en op de achtergrond van leerlingen aangesloten.
- Het Metropole Orkest is experimenteel en speelt daardoor in op nieuwe trends. Daarom wordt er bij het lesmateriaal ook een digitaal platform aangeboden, waarop aanvullend materiaal te vinden is.
- Het Metropole Orkest wil een breed publiek raken met muziek.

4. Leerlijn

De boekjes en het digitale materiaal zijn afgestemd op de kerndoelen voor het primair onderwijs, zoals vastgesteld door SLO, het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Scholen kunnen het ingekochte cultuuraanbod aan de hand van deze kerndoelen verantwoorden. Voor elk thema zijn concrete leerdoelen in de vorm van *can do*-statements opgenomen.

4.1 Kerndoelen

Om de leerlijn optimaal te laten aansluiten bij de te behandelen kerndoelen 'kunst en cultuur' die horen bij het leergebied kunstzinnige oriëntatie in het basis-onderwijs, is rekening gehouden met de volgende kerndoelen:

- 54:** De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren.
- 55:** De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- 56:** De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Bij kunstzinnige oriëntatie maken leerlingen kennis met kunstzinnige en culturele aspecten waarmee mensen vorm en betekenis hebben gegeven aan hun bestaan. Leerlingen leren ook zélf vorm en betekenis te geven aan hun bestaan. Ze leren de inhouden, vaardigheden en attitudes van de kunstzinnige vakdisciplines (bewust) te gebruiken in hun proces van vormgeving en betekenisgeving. Daarbij wordt steeds gewerkt met de rode draad oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en reflecteren (SLO, z.d.)

Kerndoel 54	Kerndoel 55	Kerndoel 56
Bij muziek ontwikkelen de leerlingen zich muzikaal. Dat kan door leerlingen zelf muziek te laten maken (zingen of spelen) en door ze naar muziek te laten luisteren. Het gaat erom dat leerlingen zich bewust worden van gevoelens en ideeën die muziek bij hen oproept en dat ze manieren krijgen aangereikt om door en over muziek te communiceren. Leerlingen werken samen en leren op elkaar in te spelen. Drama, dans en muziek komen vaak in combinatie voor.	Bij reflecteren wordt er zowel op het product, als op het proces van werken gereflecteerd. Er kan gereflecteerd worden op (het (eigen) maakproces van) een lied of op het werk van professionele kunstenaars. Ook het reflecteren op aspecten van cultureel erfgoed behoort hiertoe. De samenhang tussen de betekenis, de functie en de plaats in een cultuur zijn daarbij onderwerpen die belicht worden.	Bij dit kerndoel gaat het over kennis van cultureel erfgoed. Onder cultureel erfgoed worden zaken uit het verleden bedoeld die we de moeite waard vinden om te bewaren. Het gaat daarbij over objecten uit het verleden, rituelen, gebruiken, verhalen van mensen uit het verleden en over kunst. Het gaat erom dat leerlingen worden uitgedaagd kunst en erfgoed te beleven, te bevragen, erover te communiceren en te filosoferen. Ook gaat het om de waardering ervan.

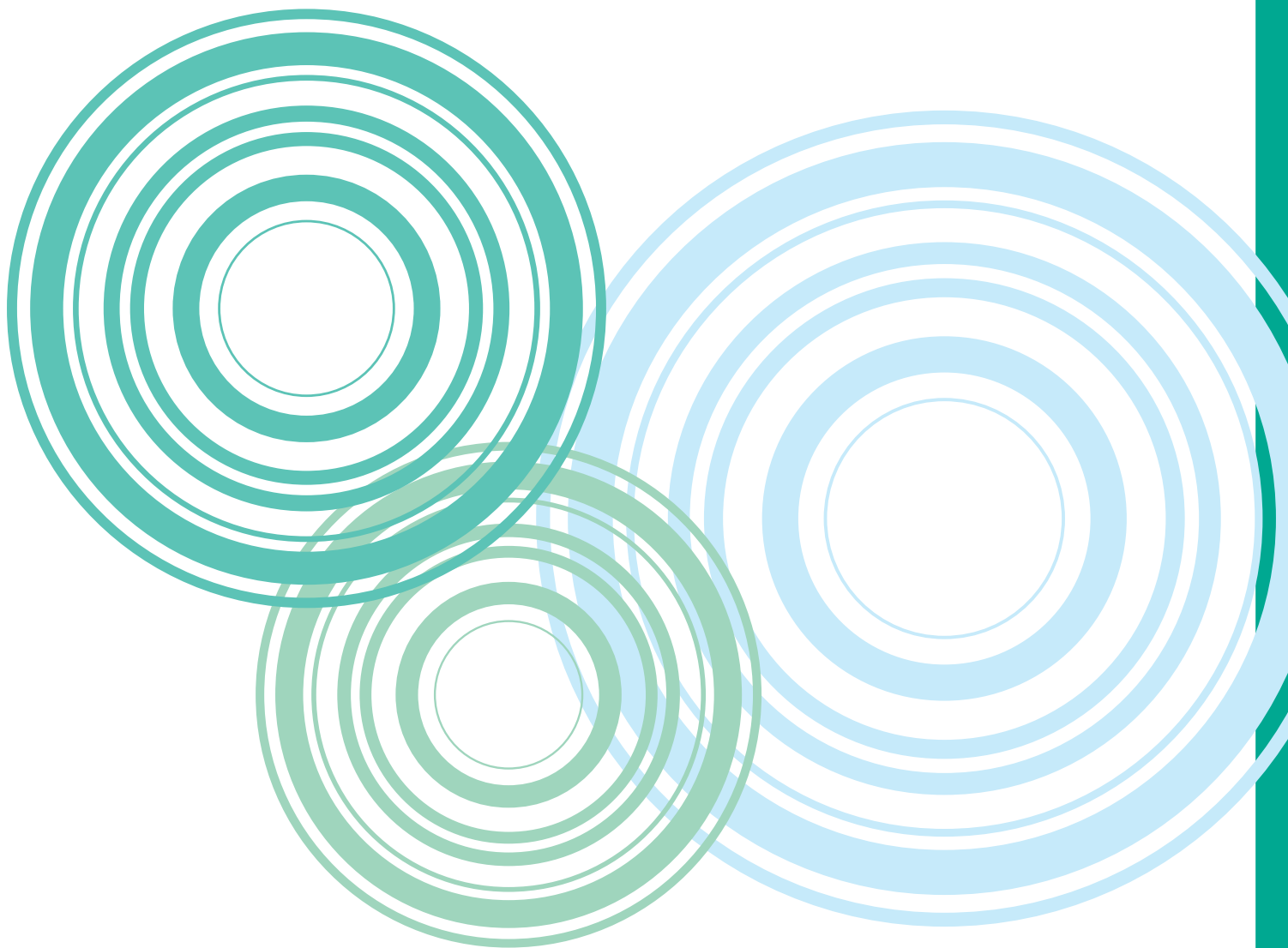
Elk kerndoel bevat voor de doelgroep, leerlingen uit groep 5/6, specifieke eigenschappen die vertaald zijn in een leerlijn voor het primair onderwijs. Zo worden er onderwerpen uit de veranderende belangstellerswereld van kinderen aangesneden. Vaak zijn dat onderwerpen die iets verder van hen af liggen, zoals verre landen of geschiedenis. Natuurlijk worden er ook onderwerpen uit eerdere jaren herhaald. Het toongebied is uitgebreider en het ritme en de structuur complexer dan in eerdere jaren. Muziek kan in groep 5/6 ook meerdere betekenissen hebben. Daarnaast komen er naast vormprincipes (zoals variatie) ook vormeenheden aan bod (zoals thema of motief). Leerlingen in groep 5/6 gaan niet alleen speelstukjes uitvoeren, maar ook ontwerpen. Tot slot leren ze hun mening onderbouwen en leren ze kijken naar de plaats van de kunstenaar in het cultureel erfgoed (SLO, z.d.).

De leerlijn behorend bij de kerndoelen 54, 55 en 56 sluit aan bij het niveau dat leerlingen in groep 7/8 moeten hebben. In dat leerjaar breiden leerlingen het begrippenapparaat uit: ze leren bijvoorbeeld meer over de compositie. Het ritme, de tegenstellingen en de overgangen worden in deze leerjaren ook complexer. De kerndoelen 54, 55 en 56 en de deeltaalvaardigheden oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, reflecteren en evalueren komen op verschillende manieren terug in het lesmateriaal. De kerndoelen

sluiten daarmee aan op de kerndoelen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs op het gebied van muziek in het domein Kunst en Cultuur:

- 48:** De leerling leert door het gebruik van elementaire vaardigheden de zeggingskracht van verschillende kunstzinnige disciplines te onderzoeken en toe te passen om eigen gevoelens uit te drukken, ervaringen vast te leggen, verbeelding vorm te geven en communicatie te bewerkstelligen.
- 49:** De leerling leert eigen kunstzinnig werk, alleen of als deelnemer in een groep, aan derden te presenteren.
- 50:** De leerling leert, op grond van enige achtergrondkennis, te kijken naar beeldende kunst, te luisteren naar muziek en te kijken en luisteren naar theater-, dans- en filmvoorstellingen.
- 51:** De leerling leert, met behulp van visuele of audiotieve middelen, verslag te doen van deelname aan kunstzinnige activiteiten (als toeschouwer en als deelnemer).
- 52:** De leerling leert mondeling of schriftelijk te reflecteren op eigen werk en werk van anderen, waaronder kunstenaars.

Metropole op School vormt daarmee een doorgaande leerlijn vanaf groep 1/2 in de onderbouw van het primair onderwijs, naar groep 3/4, 5/6, 7/8 naar het voortgezet onderwijs.

4.2 Leerdoelen in can do-statements

De leerdoelen van de thema's zijn vertaald in *can do*-statements, die direct laten zien wat leerlingen leren in elk boekje.

Boekje 1: Ritme in je lijf		
Basisopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een eenvoudig ritme herkennen in een grafische weergave. • De leerling kan benoemen welke muzikale uitingen een muzikant doet. • De leerling kan slag-, snaar- en toetsinstrumenten onderscheiden. • De leerling kan zijn lichaam inzetten om een voorgedaan ritme na te bootsen. • De leerling kan zelf een ritme met zijn lijf bedenken. • De leerling kan een ritme met een groep spelen. • De leerling kan de tekst en de melodie van een lied in een vreemde taal aanleren. • De leerling kan instrumenten in afbeeldingen herkennen en benoemen. • De leerling kan instrumenten op gehoor herkennen en benoemen. • De leerling kan samen met anderen een presentatie voorbereiden. • De leerling kan de lettergrepen van woorden vertalen in een ritme.	Differentiatie-opdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een ritme op gehoor grafisch noteren. • De leerling kan een dans bij een ritme ontwerpen. De leerling kan zelf een ritme componeren door gebruik te maken van vaststaande elementen.	Verdiepingsopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een ritme met een potlood op tafel naspelen. • De leerling kan variatie in muziek herkennen. • De leerling kan langere ritmes naspelen. • De leerling kan slagwerkinstrumenten herkennen en benoemen. • De leerling kan binnen een spelvorm fruitritmes van elkaar onderscheiden.

Boekje 2: Film en muziek		
Basisopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan korte en lange tonen herkennen. • De leerling kan de volgorde van beelden onthouden en benoemen. • De leerling kan de emotie in muziek herkennen en benoemen. • De leerling kan de sfeer in muziek herkennen. • De leerling kan gegevens uit een verteld verhaal in chronologische volgorde plaatsen. De leerling kan zijn eigen smaak verwoorden. • De leerling kan benoemen welke muziek er bij bewegend beeld past. • De leerling kan samen met anderen een verhaal met bijpassende geluiden ontwerpen. • De leerling kan samen met anderen een presentatie voorbereiden. • De leerling kan samen met anderen een rolverdeling maken.	Differentiatie-opdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een stemgeluid imiteren. • De leerling kan zelf geluidseffecten ontwerpen en uitvoeren. • De leerling kan samen met anderen muziek tot uitvoering brengen door gebruik te maken van instrumenten. • De leerling kan een poster ontwerpen.	Verdiepingsopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan instrumenten op gehoor herkennen en benoemen. • De leerling kan zelf een verhaal ontwerpen bij een gegeven muziekfragment. • De leerling kan een hoorspel ten gehore brengen. • De leerling kan vertellen wat een filmcomponist doet en hoe hij dat doet. • De leerling kan instrumenten aan dieren koppelen.

Boekje 3: Zingen en dirigeren		
Basisopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan verwoorden wat de rol van een dirigent is. • De leerling kan instrumenten op gehoor herkennen en benoemen. • De leerling kan herhaling in muziek herkennen. • De leerling kan de signalen van een dirigent herkennen en benoemen. • De leerling kan een lied in canon zingen. • De leerling kan historische muzikale begrippen, zoals het levenslied en de smartlap, in de tijd plaatsen. • De leerling kan muziek uit verschillende tijden herkennen en in de tijd plaatsen. • De leerling kan samen met anderen een presentatie voorbereiden. • De leerling kan de verschillen tussen uitvoeringen van een muziekstuk herkennen en benoemen. • De leerling kan zijn voorkeur voor een muzikale uitvoering onder woorden brengen. • De leerling kan een bestaand muziekstuk naar zijn eigen smaak veranderen. 	Differentiatie-opdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan rijm in een liedtekst herkennen. • De leerling kan zijn voorkeur in poëzie kenbaar maken. • De leerling kan zelf een gedicht schrijven. • De leerling kan een melodie of ritme componeren bij een zelfbedacht gedicht. • De leerling kan een zelfbedacht of gevonden gedicht in beeld vertalen. 	Verdiepingsopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan toonvariaties herkennen. • De leerling kan ruimte geven aan de muzikale voorkeur van anderen. • De leerling kan de verschillen tussen dirigenten herkennen. • De leerling kan benoemen welke muziek hij het mooist vindt en kan onderbouwen waarom dat zo is.

Boekje 4: Muziek en familie		
Basisopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan verschillende stemmen in een lied herkennen. • De leerling kan slagwerkinstrumenten, blaasinstrumenten, snaarinstrumenten en toetsinstrumenten herkennen. • De leerling kan Engelse woorden in een songtekst herkennen en vertalen. • De leerling kan zijn eigen voorkeuren in muziek ordenen. • De leerling kan een idee voor een lied verwoorden. • De leerling kan een stappenplan volgen om zelf een instrument te bouwen. • De leerling weet hoe een orkest is opgesteld. • De leerling kan instrumenten uit de strijkersfamilie herkennen en benoemen. • De leerling kan een manier van bespelen herkennen en benoemen. • De leerling kan volgorde in muziek herkennen. • De leerling kan vertrouwde personen interviewen. 	Differentiatie-opdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een lied samen zingen. • De leerling kan in overleg de rollen verdelen. • De leerling kan een eigen songtekst op een vaste melodie schrijven. • De leerling kan een passende dans choreograferen. • De leerling kan een aangepast lied presenteren. • De leerling kan in overleg keuzes maken. 	Verdiepingsopdrachten <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een Engelstalig lied meezingen. • De leerling kent de kenmerken van specifieke strijkinstrumenten. • De leerling kan onderdelen van de viool van elkaar onderscheiden. • De leerling kan de verschillen tussen contrabassen herkennen.

Boekje 5: Wereldmuziek		
<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan slagwerkinstrumenten, blaasinstrumenten, snaarinstrumenten en toetsinstrumenten herkennen. • De leerling kan een melodie in een lied herkennen. • De leerling kan verschillende talen in een gezongen lied herkennen. • De leerling kent verschillende voorbeelden van wereldmuziek. • De leerling kan verwoorden en verklaren naar welke muziek zijn voorkeur uitgaat. • De leerling kan verwoorden welke emotie een muziekstuk bij hem oproept. • De leerling kan de tekst van een lied in de juiste volgorde plaatsen. • De leerling kan een anderstalig lied zelfstandig en met een groep zingen. • De leerling kan de verschillen tussen choreografieën benoemen. • De leerling kan zijn emotie bij een choreografie benoemen. • De leerling kan wereldmuziek geografisch plaatsen. • De leerling kan wereldmuziek aan werelddans koppelen. • De leerling kan vertrouwde personen interviewen. • De leerling kan zijn minder sterke punten herkennen en benoemen. 	<p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een anderstalig lied vertalen. • De leerling kan zijn emoties en ideeën tonen in een creatieve werkvorm. • De leerling kan een ritme zelfstandig naspelen. • De leerling kan een ritme samen spelen. • De leerling kan een melodie naspelen. • De leerling kan een melodie samen spelen. 	<p>Verdiepingsopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan meezingen met een Nederlandstalig muziekstuk. • De leerling kan een anderstalig lied uitbeelden in een choreografie. • De leerling kan een fragment koppelen aan de afbeelding van een instrument. • De leerling kan verschillende speelmannieren koppelen aan het juiste instrument.

Boekje 6: Cd-opname		
<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan aspecten uit het vastlegingsproces van muziek herkennen en benoemen. • De leerling kan slagwerkinstrumenten, blaasinstrumenten, snaarinstrumenten en toetsinstrumenten herkennen. • De leerling kan volgorden in muziek herkennen. • De leerling kan een werkproces navertellen. • De leerling kent verschillende blaasinstrumenten en de kenmerken daarvan. • De leerling kan zijn eigen muziekstuk componeren. • De leerling kan verwoorden welke emotie een muziekstuk bij hem oproept. • De leerling kan verschillende manieren van zang herkennen. • De leerling kan in canon zingen. 	<p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een lied samen zingen. • De leerling kan een eigen songtekst op een vaste melodie schrijven. • De leerling kan tips geven aan andere leerlingen. • De leerling kan een beeld bedenken en creëren bij een muziekstuk. • De leerling kan een choreografie bedenken. • De leerling kan zelfstandig met een lied meespelen. 	<p>Verdiepingsopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan uitleggen waarom instrumenten tot een bepaalde familie behoren. • De leerling kan instrumenten verbinden aan het begrip wereldmuziek. • De leerling kan instrumentengroepen herkennen en benoemen. • De leerling kan ontbrekende fragmenten invullen. • De leerling kan een complexere canon meezingen.

In het verloop van de *can do*-statements is zo veel mogelijk rekening gehouden met de taxonomie van Bloom, met een opbouw in de niveaus onthouden, begrijpen, toepassen, analyseren, evalueren en tot slot creëren. Door de opbouw is de drempel voor leerlingen lager. De differentiatie, door de keuze-opdrachten, maakt het mogelijk om ook het niveau 'creëren' bij de les te betrekken (Expertisecentrum Kunsttheorie, z.d.).

Bij de opdrachten is rekening gehouden met de verschillende factoren uit het creatieve proces, zoals geformuleerd door SLO: oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en reflecteren. Door aan te sluiten bij de voorkennis van leerlingen oriënteren ze zich op dat wat ze al weten. Nieuwe stof wordt met behulp van eenduidige vragen ('Welk ritme speelt de muzikant aan het begin van het filmpje met een stok op een trommel?') gepresenteerd, zodat leerlingen de stof gaan onderzoeken. Omdat kinderen van nature nieuwsgierig zijn, is dit ook een belangrijk uitgangspunt

in het lesmateriaal. Het actieve bezig zijn met muziek uit zich in opdrachten die een uitvoerend karakter hebben. Dat kan op verschillende vlakken: in praktische zin, maar ook door weetjes over bijvoorbeeld instrumentengroepen te verwerken. Door opdrachten aan te bieden waarin leerlingen hun smaak onderzoeken, reflecteren ze op zichzelf. De laatste opdrachten van de boekjes zijn meestal evaluatief: leerlingen geven met behulp van de kennis die ze hebben opgedaan hun mening of beschrijven hun eigen visie op muziek. Soms wordt op de laatste pagina van het boekje een samenvattende opdracht met verdieping gegeven. Bijvoorbeeld in thema 1, waar leerlingen het klappen van fruitnamen verwerken in het klappen van de namen van familieleden, huisdieren of burens.

In de opdrachten komen zowel feiten als regels en begrippen, procedures en metacognitieve kennisaspecten terug, zoals reflectie en zelfregulering (Kunsttheorie Expertisecentrum, z.d.). Een voorbeeld van deze vierdeling:

	Feit	Begrip/regel	Procedure	Metacognitief
1. Ritme in je lijf	Percossa is een slagwerkgroep.	Knippen met je vingers zorgt voor een ritme dat je met je lichaam maakt.	Een fruitritme kun je componeren door fruitkaartjes in een zelfbedachte volgorde te leggen.	Je kunt zelf bepalen of je alleen, in een groepje of met de klas aan de slag wilt met een opdracht.
2. Film en muziek	Filmmuziek werd rond 1927 uitgevonden.	In muziek kun je die-rengeluiden horen.	Met behulp van het invullen van een storyboard kun je een beeld krijgen van hoe een film eruitziet.	Je kunt in een groepje afspreken wie welke stem doet.
3. Zingen en dirigeren	Op 6 november 1919 konden Nederlanders voor het eerst naar de radio luisteren.	Chanson is afgeleid van het woord 'chansonnier'. Chansons lijken op gedichten.	Als je goed luistert naar een lied, kun je in de tekst markeren waar de melodie omhoog gaat.	Je kunt uit de lievelingsliedjes van je familie en vrienden een top 3 maken.
4. Muziek en familie	De aanvoerder van de violen is de eerste violist.	Een orkest bestaat uit een aantal families van instrumenten.	Met een klerhanger, een bakje of een schoenendoos kun je een eigen snaarinstrument maken.	Je kunt vaststellen of je een nummer helemaal uit je hoofd kent en klaar bent om het op te voeren.
5. Wereldmuziek	De Gamelan is Indonesisch en de Flamenco is Spaans.	Muziek van over de hele wereld, die anders klinkt dan popmuziek of klassieke muziek, noem je wereldmuziek.	Als je luistert naar muziek of kijkt naar een filmpje wordt er een gevoel bij je opgeroepen.	Je kunt vaststellen welk onderdeel van je dans je nog moet oefenen.
6. Cd-opname	De hit van Metropole Orkest heet Wereldwijd Orkest.	Bij een hit komt veel meer kijken dan alleen de tekst en de melodie.	Als je een tekst hardop zingt, kun je horen of de tekst loopt.	Je kunt opschrijven wat je nog meer over muziek zou willen leren na het doorwerken van de zes boekjes.

4.3 Tussendoelen

Het verloop van de thema's is zo opgebouwd dat elk vorig boekje een bodem biedt voor nieuwe stof in het volgende boekje. Zo wordt leerstof over bijvoorbeeld instrumentenfamilies in boekje 1 later uitgebreid, bijvoorbeeld in thema 4, over de strijkinstrumenten. In

het voorwoord van elk boekje worden de verbanden tussen de thema's ook duidelijk gemaakt. Er wordt kort en concreet herhaald wat de leerlingen in het vorige nummer geleerd hebben en wat er in dit boekje op het programma staat: straks kunnen en weten ze weer heel veel meer.

Begin	1. Ritme in je lijf	2. Film en muziek	3. Zingen en dirigeren
<p>Leerlingen hebben geen of een beperkte kennis van muziekinstrumenten, muziekstijlen, orkesten en hun eigen smaak in muziek.</p>	<p>Onderwerpen Voorwerpen als instrumenten Bodysounds Samen ritmes spelen Slagwerk Percossa</p> <p>Begrippen Metropole Orkest</p> <p>Doel Leerlingen hebben muziek aan den lijve ervaren en hebben het Metropole Orkest leren kennen.</p>	<p>Onderwerpen Filmmuziek Muziek en beeld</p> <p>Begrippen Storyboard Sounddesigner Foley artist Hoorspel</p> <p>Doel Leerlingen kunnen beelden en muziek aan elkaar relateren en kunnen benoemen welke sfeer of emotie een muziekstuk oproept.</p>	<p>Onderwerpen Dirigeren Samen muziek maken Nederlandse muziek-geschiedenis</p> <p>Begrippen Dirigent Dirigeerslag Smartlap</p> <p>Doel Leerlingen weten hoe muziek samen gemaakt kan worden (met behulp van een dirigent) en weten meer over de historische kant van Nederlandse muziek.</p>

4. Muziek en familie	5. Wereldmuziek	6. Cd-opname	Eind
<p>Onderwerpen Muzikale families Muziek over familie Vertalen Een optreden geven</p> <p>Begrippen Snaarinstrumenten Strijkinstrumenten</p> <p>Doel Leerlingen leren over samen muziek maken en ze leren praten over muziek en voorkeuren in kaart brengen.</p>	<p>Onderwerpen Verschillende talen in muziek Cultuurgebonden instrumenten Zingen in een vreemde taal Culturele dansvormen</p> <p>Begrippen Wereldmuziek Haka Saz</p> <p>Doel Leerlingen leren muziek uit andere landen kennen en begrijpen.</p>	<p>Onderwerpen Opnemen en verspreiden van muziek Componeren Zingen in canon</p> <p>Begrippen Soulmuziek Opnamestudio Houtblazers Koperblazers</p> <p>Doel Leerlingen hebben inzicht in wat er allemaal komt kijken bij het vastleggen en verspreiden van muziek.</p>	<p>Leerlingen kennen de kenmerken, klank en speelwijze van muziekinstrumenten, hebben een bredere kennis over cultureel erfgoed (muziekstijlen en orkesten en de emotionele en sociale waarde van muziek) en kunnen reflecteren op opdrachten en hun eigen smaak op het gebied van muziekstijlen en -stukken verwoorden.</p>

4.4 Concrete inhoud van de boekjes

De thema's zijn naar de leerdoelen, kerndoelen, leerstijlen en de inzichten uit het onderwijskundig concept samengesteld. In deze paragraaf volgt een systematische doorloop van de afzonderlijke boekjes.

4.4.1 Ritme in je lijf

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het thema over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis met ritmes. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van *Metropole op School*.

Op pagina 3 (luisteren) worden de Magische Muziekfabriek, de slagwerkgroep Percossa en het Metropole Orkest geïntroduceerd. Leerlingen beantwoorden meerkeuzevragen bij een filmfragment. Zo wordt hun voorkennis geactiveerd. Leerlingen krijgen de tip om een ritme mee te spelen met een potlood. Daardoor wordt het maken van muziek laagdrempelig en kunnen ook leerlingen die nog niet zo vaardig zijn in het herkennen van ritmes de vragen beantwoorden. Deze eerste pagina staat in het teken van oriënteren.

Leerlingen beantwoorden ook vragen over fragmenten uit de filmpjes. Zo leren ze muzikale activiteiten als zingen, dansen, trommelen en voor- en naspelen onderscheiden en herkennen.

Op pagina 4 (doen) wordt verder gewerkt na de kennismaking van de leerlingen met slagwerk en Percossa. Ze leren beats maken met hun lichaam, met handen en voeten. Ze passen nieuwe kennis over ritmes toe en voeren die ook uit. Tot slot worden leerlingen uitgedaagd om zelf te gaan creëren: ze bedenken zelf een ritme met hun lichaam.

Op pagina 5 (doen) gaan de leerlingen in twee groepen meespelen met de muzikanten uit het filmpje. Leerlingen oefenen zo samenwerking, uitvoering en toepassing. Daarnaast is deze opdracht uitdagend op het gebied van concentratie: ze moeten namelijk twee ritmes door elkaar spelen. De pagina wordt afgesloten met een lied om mee te zingen.

Op pagina 6 (leren) staan feiten centraal. Leerlingen lezen hier wist-je-datjes over Percossa. Deze opdracht zorgt ervoor dat leerlingen die graag dromen of denken op een andere manier benaderd worden: ze hoeven even niets uit te voeren of te doen. Leerlingen leren tegelijk wat nieuwe begrippen, zoals 'straatmuzikanten' en 'percussie'.

Op pagina 7 (leren) wordt voortgeborduurd op de kennis die de leerlingen intussen spelenderwijs (door te doen) en door te lezen hebben opgedaan. Ze pas-

sen hun kennis hier dus toe. Ze bepalen welke instrumenten slaginstrumenten zijn. De pagina is ook voor leeszwakke of dyslectische leerlingen laagdrempelig, doordat leerlingen kleur kunnen gebruiken en de instrumenten door middel van illustraties zijn weergegeven.

Op pagina 8 en 9 (doen) staat de MO-Town-opdracht. Deze opdrachten kunnen in verschillende volgorde of samenwerking worden uitgevoerd. Leerlingen spelen een fruitritme mee met de muzikanten uit het filmpje en tekenen hun eigen fruitkaartjes. Ze onderzoeken daarmee een ritme en passen hun nieuwe vaardigheden (ritmes noteren) toe. Leerlingen worden uitgedaagd om zich ritmes te herinneren in die samen met anderen te klappen. Ook bedenken ze eigen ritmes en onderzoeken ze hoe het klinkt als je die samen klapt. Tot slot worden de ritmes toegepast in een creatieve opdracht: een fruitdans. Leerlingen presenteren hun ritmes en dansen aan de klas.

Op pagina 10 staat een interview over Damian van *Superkids*. Leerlingen kennen deze drummer misschien van tv, waardoor het onderwerp herkenbaar is. Omdat er op deze pagina een artikel staat dat ze rustig kunnen lezen, komt deze pagina tegemoet aan leerlingen die graag zelfstandig werken of graag even dromen of denken over de stof.

Op pagina 11 (doen) staat een opdracht over naamklappen. Op deze pagina worden de nieuwe vaardigheden (het maken van bodysounds, het klappen van ritmes) dicht bij huis gebracht: leerlingen klappen de namen van familieleden. Daardoor is de kans groot dat deze opdracht ook thuis uitgevoerd wordt en dat *Metropole op School* ook buiten school effect heeft. In de opdracht staat het toepassen van de stof uit het boekje centraal; die wordt van verder weg (fruitnamen klappen) dichterbij gehaald, door namen uit de eigen omgeving te klappen (toepassen).

Op de achterkant is weergegeven wat er in het volgende werkboekje staat en wat leerlingen nu inmiddels weten (over ritmes en slaginstrumenten). Ook worden leerlingen doorverwezen naar de website van *Metropole op School*. De voorkant van het volgende boekje staat erop afgedrukt, zodat leerlingen nieuwsgierig gemaakt worden.

4.4.2 Film en muziek

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het thema over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis met filmmuziek. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Er wordt ook verteld welke relatie het Metropole Orkest heeft met film: het orkest heeft muziek gemaakt bij *De Nieuwe Wildernis* en *De Kameleon*. Veel leerlingen zullen één van deze films kennen,

waardoor de stof in het boekje relevant wordt, omdat het aan hun belevingswereld grenst. Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van *Metropole op School*.

Op pagina 3 (luisteren) maken leerlingen kennis met *De Nieuwe Wildernis*. Er worden vragen gesteld over de muziek (de tonen en de sfeer) en over de volgorde van de dieren in het filmpje. Zo leren leerlingen spelenderwijs en oriënterend een link te leggen tussen muziek en film. In de tweede opdracht wordt deze relatie sterker: hierin gaat het over *Le Carnaval des Animaux*. In deze opdracht moeten leerlingen dieren koppelen aan muziekstukken. De dieren zijn weergegeven door middel van illustraties, waardoor de opdracht laagdrempelig wordt en ook geschikt is voor beelddenkers.

Op pagina 4 (leren) gaan leerlingen zelfstandig aan de slag met een filmpje. Ze beantwoorden vragen en leren meer over filmmuziek. Ook komt hier reflectie en evaluatie aan bod: leerlingen schrijven hun eigen top 3 op het gebied van films in hun boekje. Ze koppelen hun eigen smaak en ervaringen op deze manier aan de nieuwe stof.

Op pagina 5 (luisteren) staat sfeer en emotie in muziek centraal. Leerlingen hebben al geoefend met het herkennen van dierengeluiden. In deze opdracht leren ze fragmenten te koppelen aan filmscènes. Ze moeten dan de emotie en de sfeer in de muziek herkennen. In de laatste opdracht op pagina 5 creëren leerlingen zelf een film scène bij een gegeven filmfragment. Ze passen dan hun nieuwe kennis toe door iets te creëren.

Op pagina 6 (doen) maken leerlingen kennis met een storyboard. Ze leren zo geluiden aan een verhaal te koppelen. De opdracht is heel geschikt voor creatieve, fantasierijke kinderen, dromers en denkers, maar ook voor doeners: ze kunnen immers direct aan de slag en mogen hun eigen beslissingen maken.

Op pagina 7 (doen) worden kijkvragen gesteld bij een filmpje. Leerlingen leren zo meer over geluidseffecten. Ze oriënteren zich op de nieuwe stof en onderzoeken die door middel van het filmpje. De kennis wordt uitgebreid in een lijstje wist-je-datjes, waarin een begrip als *foley artist* aan bod komt.

Op pagina 8 en 9 (doen) gaan leerlingen aan de slag met een MO-Townfilm. Ze gaan aan de slag met muziek, stemmen en geluidseffecten. Op deze pagina's kan gedifferentieerd worden: sommige opdrachten zullen de ene leerling meer aanspreken dan de andere. Ook massamedia komt hier aan bod: leerlingen denken na over reclame. Zo leren ze ook de achtergrond van film en muziek kennen. Door samenwerkingsopdrachten evalueren en reflecteren leerlingen op hun eigen werk. De opdrachten worden afgesloten met een uitvoering.

Op pagina 10 staat een interview met Julian, uit *Dumme de Mummie*, een film die leerlingen misschien zullen kennen. Hij vertelt over het spelen van een instrument als acteur en het combineren van muziek en film.

Deze pagina geeft leerlingen de kans om rustig en zelfstandig te lezen en de kennis die ze hebben opgedaan te verwerken. Een interview met een leeftijdsgenoot over onderwerpen als instrumenten en film maakt de kennis bovendien laagdrempelig.

Op pagina 11 (thuisopdracht) doen leerlingen een afsluitende opdracht over filmmuziek en geluidseffecten. Ze gaan thuis aan de slag met een hoorspel. Op deze manier wordt de kennis uit het boekje mee naar huis genomen en verder verspreid. Leerlingen maken een taakverdeling en bekijken samen een filmpje. Ze passen hun nieuwe kennis toe door zelf een combinatie van een verhaal en geluiden uit te voeren.

Op de achterkant is weergegeven wat er in het volgende werkboekje staat en wat leerlingen nu inmiddels weten (over filmmuziek en geluidseffecten). Ook worden leerlingen doorverwezen naar de website van *Metropole op school*. De voorkant van het volgende boekje staat erop afgedrukt, zodat leerlingen nieuwsgierig gemaakt worden.

4.4.3 Zingen en dirigeren

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het thema over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis met Nederlandse muziek en dirigeren. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Er wordt ook verteld met welke Nederlandse zanger (Paul de Leeuw) het Metropole Orkest optrad. Ook wordt er verteld over de vijftienjarige Johannes. Dat maakt de stof voor de leerlingen herkenbaar en 'bereikbaar'. Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van *Metropole op School*.

Op pagina 3 (luisteren) wordt verwezen naar de Zapp Music Challenge, een programma dat leerlingen van televisie zullen kennen. Ze oriënteren zich in een mini quiz op nieuwe informatie: dirigeren en de delen van het liedje *Blijf bij mij*. Dit lied zingt de klas ook samen, waarbij sommige leerlingen meezingen met Paul de Leeuw en anderen met het koor.

Op pagina 4 (doen) maken leerlingen een puzzel over een filmpje over dirigeren. Op deze pagina zijn ze dus actief bezig, maar doen ze tegelijkertijd veel nieuwe kennis op over dirigeren. Ze reproduceren de feiten uit het filmpje door ze op een andere manier, spelenderwijs, in de puzzel toe te passen.

Op pagina 5 (leren) staat informatie over de geschiedenis van Nederlandstalige muziek. Verschillende begrippen komen langs, zoals Nederpop, protestnummers en smartlappen. Ook jaartallen en verschillende artiesten worden genoemd. Sommige namen, zoals Annie M.G. Schmidt, zullen leerlingen (her)kennen.

Andere namen zullen nieuw zijn. Door te werken in de zone van naaste ontwikkeling zullen leerlingen hun kennis vergroten.

Op pagina 6 en 7 (doen) staat MO-Town, dit keer in de vorm van een liedjesshow. Leerlingen luisteren naar het lied *Laat u maar, meneer*. Daarna kunnen ze gedifferentieerd aan het werk, samen, in groepjes of alleen. Ze doen dus verschillende opdrachten, zoals een lied schrijven, een gedicht schrijven, een tekening of strip maken en tot slot een liedjesshow organiseren. Doordat de opdrachten gevarieerd zijn, kunnen leerlingen die visueel ingesteld zijn hun ei kwijt, maar ook kinderen die meer kinesthetisch leren of echte dromers of denkers.

Op pagina 8 (luisteren) passen leerlingen de opgedane kennis toe. Ze weten nu immers wat meer over de Nederlandse muziekgeschiedenis. In de opdracht verbinden ze liedjes met jaartallen. Dat maakt de opdracht laagdrempelig en niet talig, waardoor er geen belemmering is voor dyslectische leerlingen. De opdracht daagt uit tot het onderzoeken van de muziekstukken en het toepassen van de historische kennis.

Op pagina 9 (doen) vergelijken leerlingen originele uitvoeringen en covers met elkaar. Ze leren zo gedetailleerd te luisteren en verschillen te benoemen (en daarvoor de juiste woorden te kiezen). Ook beantwoorden ze hier een smaakvraag: welke versie vinden ze het mooist en waarom? Leerlingen maken vervolgens zelf een cover. Dat zorgt voor de creatieve toepassing van eerder opgedane kennis.

Op pagina 10 lezen leerlingen een interview met een jonge Nederlandse dirigent. Ze kunnen hier even voor gaan zitten en dit zelfstandig lezen. Het laat zien dat dirigeren niet zo ver van hun belevingswereld af staat als ze zelf misschien zouden denken: een jongere is immers zelf ook dirigent!

Op pagina 11 staat een thuisopdracht. Leerlingen gaan in deze opdracht aan vrienden en familie vragen wat hun favoriete Nederlandse liedje is. Ze leren daardoor meer over de smaak en de voorkeuren van anderen. Ook brengen ze hun eigen smaak in kaart door een top 3 te maken. De thuisopdracht zorgt ervoor dat het lesmateriaal verder verspreid wordt dan alleen het klaslokaal: leerlingen praten ook in hun directe omgeving over (Nederlandstalige) muziek.

Op de achterkant is weergegeven wat er in het volgende werkboekje staat en wat leerlingen nu inmiddels weten (over zingen en dirigeren). Ook worden leerlingen doorverwezen naar de website van *Metropole op school*. De voorkant van het volgende boekje staat erop afgedrukt, zodat leerlingen nieuwsgierig gemaakt worden.

4.4.4 Muziek en familie

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het thema over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis familiemuziek: muziek die door familieleden samen gespeeld wordt. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Het Metropole Orkest en Alain Clark worden genoemd. Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van *Metropole op School*.

Op pagina 3 (luisteren) oriënteren leerlingen zich op het onderwerp door middel van een mini quiz. Die gaat over het nummer dat Alain Clark samen met zijn vader en het Metropole Orkest zong. Leerlingen oefenen in de volgende opdracht met het herkennen van verschillende rollen in een nummer: wie zingt wat? Deze opdracht gaat ook over nauwkeurig lezen. Leerlingen vullen ontbrekende woorden in een gaten-tekst in.

Op pagina 4 (luisteren) krijgen leerlingen smaakvragen over familieliedjes. Dat zijn liedjes die door familieleden samen gespeeld worden, maar ook liedjes die gaan over het onderwerp familie. Leerlingen moeten onderscheiden welke familieleden er samen optreden of over welk familielid een liedje gaat. Van deze liedjes maken leerlingen een top 3. Ook denken ze na over met wie zij zouden willen optreden of over wie ze zouden willen zingen. Dat maakt dit nieuwe onderwerp persoonlijk en toepasbaar.

Op pagina 5 (doen) gaan leerlingen heel praktisch aan de slag. Ze knutselen een snaarinstrument met behulp van alledaagse objecten en materialen. Deze opdracht is heel geschikt voor leerlingen die graag met hun handen werken of de stof kinesthetisch het beste oppikken. Leerlingen hebben keuzevrijheid: ze mogen zelf bepalen welk instrument ze willen gaan maken en volgen vervolgens de stappen op.

Op pagina 6 (leren) krijgen leerlingen informatie over instrumentenfamilies, in dit geval de strijkers. Leerlingen krijgen vragen naar aanleiding van een filmpje. Dat zijn kennisvragen: de kennis passen leerlingen dus toe. Ze reproduceren informatie en schrijven die in hun eigen woorden op.

Op pagina 7 (luisteren) gaan leerlingen goed luisteren naar een liedje van Laura Mvula. Ze letten op het instrument dat hij bespeelt en op de manier waarop hij dat doet. Die twee aspecten schrijven ze op. In de andere opdracht luisteren leerlingen nauwkeurig en geven ze aan welk instrument ze als eerst (en wat daarna) horen in het fragment. Leerlingen leren zo het geluid van strijkinstrumenten herkennen.

Op pagina 8 en 9 (MO-Town) onderzoeken leerlingen hoe ze een show kunnen geven. Ze zingen samen het liedje van Alain Clark, waardoor er wordt terugverwezen naar het begin van het boekje. Daarna zingen ze samen, maken ze een nieuw refrein, presenteren ze het liedje aan elkaar en ontwikkelen ze een bijpassende dans. Leerlingen worden uitgedaagd naar zichzelf te kijken (reflecteren) en te evalueren: zijn ze klaar voor het optreden?

Op pagina 10 (interview) kunnen leerlingen zelfstandig lezen over de winnaressen van het Junior Songfestival. Deze meiden zullen de leerlingen misschien al kennen, waardoor dit interview hun aandacht zal trekken: het ligt immers dicht bij hun eigen belevingswereld. De meiden vertellen over optreden en hun ambities.

Op pagina 11 (thuisopdracht) gaan leerlingen hun nieuwe kennis thuis toepassen. Ze onderzoeken de muzikaliteit en de voorkeuren van hun eigen familieleden. Dat maakt de theorie persoonlijk en zorgt ervoor dat die beklijft. Leerlingen worden uitgedaagd om samen met een familielid iets muzikaals te doen, dat op te nemen en te laten zien.

Op de achterkant is weergegeven wat er in het volgende werkboekje staat en wat leerlingen nu inmiddels weten (over muziek maken met en over familie). Ook worden leerlingen doorverwezen naar de website van *Metropole op School*. De voorkant van het volgende boekje staat erop afgedrukt, zodat leerlingen nieuwsgierig gemaakt worden.

4.4.5 Wereldmuziek

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het thema over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis met wereldmuziek. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Leerlingen worden nieuwsgierig gemaakt door het woord wereldreis: ze gaan een muzikale reis maken. Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van *Metropole op School*.

Op pagina 3 (luisteren) gaan de leerlingen aan de slag met het liedje *Let it go* van Disney's *Frozen* in verschillende talen. Dat maakt het talige aspect van muziek voor hen tastbaar: deze film komt uit hun interessegebied en belevingswereld. Met de miniquiz oriënteren leerlingen zich op het nieuwe onderwerp. Onderaan de bladzijde wordt het begrip 'wereldmuziek' gedefinieerd. De voorkennis van leerlingen wordt geactiveerd: ze schrijven zelf voorbeelden van wereldmuziek op. Ook beantwoorden ze een smaakvraag: welk filmpje spreekt ze het meest aan (en waarom?)

Op pagina 4 (leren) krijgen leerlingen meer informatie over instrumenten die cultuurspecifiek zijn en bij bepaalde landen horen. Ze onderzoeken de saz door gedetailleerde vragen te beantwoorden. Ook wordt kennis uit een eerder thema (thema 2, film en muziek) herhaald: leerlingen verwoorden welke emotie het muziekstuk *Adiós Nonino* bij hen oproept. De bladzijde wordt afgesloten met een smaakvraag: welk instrument zou de leerling het liefst willen bespelen? Leerlingen kunnen met deze pagina zelf aan de slag

en er is ruimte om na te denken en de eigen smaak te onderzoeken.

Op pagina 5 (doen) gaan leerlingen aan de slag met een lied van de Maori's. Ze luisteren naar een lied in een taal die ze niet kennen en leggen de woorden in de juiste volgorde. Deze opdracht spreekt daarom niet alleen de muzikaliteit en muzikale kennis aan, maar ook het taalgevoel. Vervolgens zingen leerlingen datzelfde liedje. Dat zorgt ervoor dat het lied tot leven komt: leerlingen ervaren de tekst nu zelf en doen er iets mee. Dat wordt versterkt door de dans die de Maori's uitvoeren. Leerlingen onderzoeken die filmpjes en reflecteren vervolgens op hun eigen voorkeur door middel van een smaakvraag.

Op pagina 6 en 7 (leren) gaan leerlingen aan de slag met filmpjes en landen: ze moeten de juiste fragmenten aan landen koppelen. Ze reflecteren vervolgens niet alleen op hun eigen smaak door een smaakvraag, maar ook op hun leerproces. Welk filmpje konden ze gemakkelijk plaatsen en welke wat lastiger?

Op pagina 8 en 9 (doen) staan de MO-Town opdrachten centraal. In dit thema gaat het over het Surinaamse nummer *Mi rowsu*. Dat sluit aan bij de belevingswereld van kinderen: de kans is groot dat ze dit liedje wel eens op de radio gehoord hebben. De leerlingen zingen mee met de tekst, vertalen het, maken er een kijkdoos bij, oefenen met ritmes en een melodie. De MO-Town-opdrachten zorgen voor differentiatie: er is ruimte voor leerlingen die muzikaal aan de slag willen, maar ook voor kinderen die liever bezig zijn met tekst of juist met het vertalen van muziek naar andere creatieve uitingen, zoals een kijkdoos.

Op pagina 10 staat een interview waarmee leerlingen zelfstandig aan de slag kunnen. Het interview is gehouden met een meisje dat wereldmuziek speelt en daar ook op danst. Zij vertelt over haar eigen voorkeuren en over de ontwikkeling van haar muzikaliteit. Ook de betekenis van muziek voor haar emoties krijgt een plek in het interview.

Op pagina 11 (doen) gaan leerlingen aan de slag met volksdansen. Ze onderzoeken geluidsfragmenten door te luisteren en koppelen die aan foto's. Vervolgens gaan ze thuis (met familieleden of vrienden) aan de slag met dansen uit verschillende landen. Leerlingen reflecteren door op te schrijven welke dans ze geleerd hebben en van wie. Ze evalueren hun eigen leerproces ook door op te schrijven wat ze nog moeten oefenen.

Op de achterkant is weergegeven wat er in het volgende werkboekje staat en wat leerlingen nu inmiddels weten (over wereldmuziek). Ook worden leerlingen doorverwezen naar de website van *Metropole op School*. De voorkant van het volgende boekje staat erop afgedrukt, zodat leerlingen nieuwsgierig gemaakt worden.

4.4.6 Cd-opname

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het thema over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant

zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis met het maken, vastleggen en presenteren van muziek. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Leerlingen verwerken hun muzikale kennis en vaardigheden in een klassenlied dat ze zullen presenteren op school. Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van *Metropole op School*.

Op pagina 3 (luisteren) luisteren leerlingen naar een nummer van Edsilia Rombley. Hierover beantwoorden ze in een miniquiz toegankelijke vragen waarmee de al aanwezige kennis geactiveerd wordt. In de volgende opdracht luisteren leerlingen nauwkeuriger: ze schrijven op in welke volgorde ze zanger(s) en instrumenten horen. Ze passen hun kennis daar direct toe.

Op pagina 4 (leren) wordt leerlingen gevraagd hoe ze zelf muziek luisteren. Ze worden zo nieuwsgierig gemaakt naar de achtergrond van muziek: wat gebeurt er allemaal voordat een liedje te beluisteren is? In een filmpje over een jongere, Polle, leren leerlingen daar meer over. Ze beantwoorden vragen bij het filmpje. Zo komen ze meer te weten over het ontstaansproces van muziek. Het maken van kijkvragen is praktisch, omdat dyslectische of leeszwakke kinderen zo niet zullen afhaken: ze hoeven immers geen grotere hoeveelheden tekst te lezen om iets te leren.

Pagina 5 (leren) is wat taliger: leerlingen kijken naar een filmpje en maken een woordzoeker. Op die manier leren ze begrippen en processen die met een muziekstudio te maken hebben kennen. In de volgende opdracht worden die passief verkregen begrippen toegepast: leerlingen moeten het juiste woord invullen bij begripsomschrijvingen.

Op pagina 6 (doen) leren leerlingen meer over blaasinstrumenten. Ze kijken een filmpje en vullen in een tekst de juiste woorden in. Deze opdracht gaat dus vooral over nauwkeurig kijken, lezen en formuleren. Leerlingen leren op deze manier veel door te doen.

Op pagina 7 (doen) gaan leerlingen aan de slag met het componeren van een muziekstuk. Ze krijgen daarvoor instructie op de website. Ze kiezen een titel, instrumentengroepen en verwoorden welk gevoel er in het muziekstuk spreekt. Dat is kennis die eerder aan bod is gekomen en die nu herhaald wordt. Leerlingen kunnen ook kiezen uit alle instrumenten die ze hebben leren kennen in de verschillende thema's.

Op pagina 8 en 9 staat MO-Town. Deze differentiatieopdrachten zorgen ervoor dat alle leerlingen kunnen werken op een manier die bij hen past. Ze zingen mee, bedenken een nieuw refrein of couplet, maken een cd-hoes, noteren een songtekst en geven elkaar tips. Daarmee oefenen leerlingen niet alleen nieuwe kennis

en vaardigheden op het gebied van muziek, maar gaan ze ook creatief en beeldend aan de slag. Tot slot oefenen ze met het reflecteren op hun eigen en anderen werk en het geven van respectvolle feedback daarop.

Op pagina 10 (interview) staat een tekst over een meisje dat meedoet aan Kinderen Voor Kinderen. Leerlingen zullen dit herkennen, waardoor hun motivatie om dit interview te lezen vergroot zal zijn. Leerlingen kunnen de tekst zelfstandig lezen.

Op pagina 11 (thuisopdracht) gaan leerlingen aan de slag met een filmpje. Ze luisteren ernaar en leggen vervolgens uit op welke manier het gezongen wordt. Dat doen ze in hun eigen woorden. Leerlingen leren verder op school zingen in canon. Die opdracht voeren ze thuis nogmaals uit, door samen met familieleden in canon te zingen.

Op de achterkant testen leerlingen hun kennis in een kennisquiz. Ze mogen eventueel terugbladeren. Ook evalueren leerlingen hier hun leerproces: waar zouden ze nog meer over willen weten? Zo wordt hun nieuwsgierigheid aangewakkerd en de eerste stap naar nieuwe stof gezet.

De activiteiten in de boekjes zijn als volgt in te delen:

	Boekje 1	Boekje 2	Boekje 3
1	Aanspreken	Aanspreken	Aanspreken
2	Vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken
3	Luisteren	Luisteren	Luisteren
4	Doen	Leren	Doen
5	Doen	Luisteren	Leren
6	Leren	Doen	Doen
7	Leren	Doen	Doen
8	Doen	Doen	Luisteren
9	Doen	Doen	Doen
10	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)
11	Doen	Thuisopdracht	Thuisopdracht
12	Vooruitblikken	Vooruitblikken	Vooruitblikken

	Boekje 4	Boekje 5	Boekje 6
1	Aanspreken	Aanspreken	Aanspreken
2	Terug- en vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken
3	Luisteren	Luisteren	Luisteren
4	Luisteren	Leren	Leren
5	Doen	Doen	Leren
6	Leren	Leren	Doen
7	Luisteren	Leren	Doen
8	Doen	Doen	Doen
9	Doen	Doen	Doen
10	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)
11	Thuisopdracht	Doen	Thuisopdracht
12	Vooruitblikken	Vooruitblikken	Afsluiten

Er is steeds een balans gevonden tussen passief en actief bezig zijn. Om leerlingen vertrouwd te maken met een nieuw muziekstuk en een nieuwe muziekstijl, worden ze eerst getraind in nauwkeurig luisteren. Vervolgens komen er opdrachten aan bod waarin 'leren', 'doen' en 'luisteren' centraal staan. Aan het eind van elk boekje is een interview te vinden dat het besproken onderwerp naar de leerlingen toehaalt, door een kind of jongere aan het woord te laten. De boekjes eindigen met een vooruitblik naar het volgende boekje.

4.5 Online materiaal

Bij *Metropole op School* hoort een uitgebreide online omgeving. Per themaboekje zijn daarop filmpjes, weetjes, informatie over artiesten, muzieknoten, songteksten, extra's en tests te vinden. Op de website zijn ook werkbladen te vinden, bijvoorbeeld om iets uit te kunnen knippen.

Het muzikale film- en audiomateriaal maakt de opdrachten in de themaboekjes compleet. Online spelen muzikanten muziek voor en dagen ze de leerlingen uit om mee te doen. Het webmateriaal is geschikt om samen klassikaal te bekijken, maar kan ook door individuele leerlingen gebruikt worden, bijvoorbeeld voor verdieping.

4.6 Toetsing en beoordeling

Om het leerproces van leerlingen inzichtelijk te maken, kunnen leerkrachten gebruikmaken van de beoordelingsformulieren bij *Metropole op School*. Met behulp van die formulieren kunnen leerkrachten de thema's beoordelen. Deze beoordeling kan onderdeel zijn van het rapport of het portfolio van de leerling. De opdrachten uit MO-Town (de keuzeopdrachten) kunnen leerkrachten beoordelen met een tip (wat kan er beter of anders) en twee tops (wat ging er goed). Ook de thuisopdrachten zijn met behulp van het beoordelingsformulier te beoordelen.

De kennis die de leerlingen hebben opgedaan in het werkboekje is te toetsen met de online quiz op twee niveaus. Quiz 1 is bedoeld voor alle leerlingen. Quiz 2 is geschikt voor leerlingen die al een instrument bespelen.

5. Onderwijskundig concept

Het onderwijskundig concept voor de boekjes sluit naadloos aan bij de identiteit van het Metropole Orkest. In het lesmateriaal wordt vanuit authentiek klinkend materiaal gewerkt naar een bredere blik op muziek, waardoor er met behulp van het muzikale materiaal van het Metropole Orkest gewerkt wordt naar de streefniveaus muziek zoals SLO ze vaststelde. In het materiaal komen de competenties van groep 5/6 uitgebreid aan de orde.

Het onderwijskundig concept achter de boekjes is samengesteld naar de volgende inzichten:

- Een optimale **aansluiting** bij de belevingswereld van jongeren in de leeftijd van 7 tot 11 jaar.
- Een doordachte **mix** van actief bezig zijn met muziek en luisteren naar muziek.
- Een heldere **opbouw** in de boekjes.

- Aansluiten bij het bestaande **culturele veld**.
- Verwerken van **21e eeuwse vaardigheden**.
- Lesmateriaal aanbieden in een passende **vorm**.
- Aansluiten bij verschillende **leerstijlen**.

5.1 Aansluiten bij de belevingswereld

De boekjes (de vormgeving, de opdrachten en de leerinhoud) sluiten steeds aan bij de belevingswereld van de leerlingen. Er wordt gebruikgemaakt van moderne en herkenbare muziek. De opdrachten zijn in een aansprekende vormgeving gegoten (waarover meer in 5.6). Ook de onderwerpen haken in op de interesses van kinderen tussen de 7 en 11 jaar oud. De interviews met leeftijdsgenoten en verwijzingen naar populaire cultuur (Kinderen voor Kinderen, bijvoorbeeld) zorgen voor transfer tussen de opdrachten en de leefwereld van leerlingen, waardoor hun motivatie vergroot wordt en de relevantie van de lesstof toeneemt (Beter Onderwijs Nederland, 2011).

Daarnaast laat de methode kinderen op een zeer toegankelijke manier met muziek in contact komen. Door slim gebruik te maken van onderwerpen als *bodysounds* wordt muziek uit de leerling zelf gehaald, waardoor er geen kloof ontstaat tussen de leerstof en de leerling.

5.2 Een doordachte mix

In de opdrachtenboekjes worden verschillende leeractiviteiten gemixt. Leerlingen wordt gevraagd te luisteren (passief), te spelen (actief), te leren (passief), te voelen (actief), vast te leggen (actief) en te doen (actief). Hierdoor ontstaat er een mooie mix tussen opdrachten die geschikt zijn voor verschillende leerstijlen. Leerlingen die concreet-praktisch denken, zijn gebaat bij doe-opdrachten. Leerlingen die abstract-theoretisch denken, vinden het juist prettig om na een luisteropdracht zelf aan de slag te gaan (Kaldewey, 2007). Beslissers vinden het leuk om iets vast te leggen, terwijl dromers een opdracht waarin de visualisering van een muziekstuk centraal staat, zullen kunnen waarderen. Het algemene uitgangspunt is dat muziek ervaren moet worden. Dat betekent echter niet dat er alleen praktische opdrachten in de boekjes staan: er staan ook opdrachten in voor leerlingen die liever van een afstandje naar muziek kijken (onder het kopje 'leren'). Het beluisteren van muziek speelt een grote rol in de boekjes, maar ook actief muziek maken komt steeds terug. Dat heeft ook een positievere impact op de hersens van kinderen dan alleen passief luisteren naar muziek (Mieras, 2012).

5.3 Heldere opbouw

Elk boekje begint met een terug- en vooruitblik. Daarin worden ook de doelen van het boekje in de vorm van *can do*-statements gepresenteerd. Leerlingen krijgen zo een vooruitblik op wat ze gaan doen, zien de context van het boekje en bovendien beklijft de kennis beter omdat van tevoren gespecificeerd is wat er geleerd wordt.

De opbouw varieert per boekje, maar de boekjes komen overeen in het feit dat ze allemaal beginnen met het onderdeel luisteren. Er wordt steeds gestart met klinkend materiaal van het Metropole Orkest. Dat staat in elk boekje centraal en met behulp hiervan

worden leerlingen nieuwsgierig gemaakt. Op het onderdeel 'luisteren' volgen opdrachten binnen de domeinen 'spelen', 'doen', 'voelen', 'leren' of 'vastleggen'. Kennis uit vorige opdrachten wordt daarbij steeds meegenomen en op een andere manier toegepast.

Binnen de opdrachten is ook gezorgd voor een door-dachte opbouw: leerlingen worden door middel van toegankelijke vragen naar de stof toe geleid. Dat betekent dat er vaak gestart wordt met meerkeuzevragen of reproductievragen. Vragen van een hoger niveau verlangen bijvoorbeeld toepassing, analyse of creatie van leerlingen (Expertisecentrum Kunsttheorie, z.d.).

5.4 Aansluiten bij het bestaande culturele veld

Er wordt gebruikgemaakt van bestaande muziek van het Metropole Orkest in plaats van speciaal voor deze methode geschreven muziek. Dit authentieke materiaal draagt bij aan de motivatie van leerlingen en de leerresultaten (Taalunieversum, z.d.). Daardoor treedt er een verbinding tussen de school en de maatschappij op, waardoor het geleerde ook buiten de school wordt toegepast (Haanstra, 2011).

Authentiek materiaal vormt in het lesmateriaal de basis voor het leerproces: het nodigt uit om verder onderzocht te worden. De methode is hiermee ook verankerd in de bestaande culturele wereld (Handreiking muziekonderwijs 2020, 2014). Het lesmateriaal maakt effectief gebruik van de bestaande infrastructuur op het gebied van muziek door steeds een andere uitvoering van een populair muziekstuk centraal te stellen. Daarmee wordt dit cultureel erfgoed met behulp van het lesmateriaal beschikbaar gemaakt voor een groot publiek. Leerlingen die meer willen weten over het Metropole Orkest kunnen hun leerproces bovendien na het afronden van het lesmateriaal voortzetten door uitvoeringen van het MO te bezoeken.

5.5 Verwerken van 21e eeuwse vaardigheden

21e eeuwse vaardigheden komen in cultuureducatie ruimschoots aan bod (Windesheim, 2015). Deze vaardigheden zijn:

- Creativiteit: het bedenken van nieuwe ideeën en deze kunnen uitwerken en analyseren.
- Kritisch denken: het kunnen formuleren van een eigen, onderbouwde visie of mening.
- Probleemoplosvaardigheden: het (h)erkennen van een probleem en tot een plan kunnen komen om het probleem op te lossen.
- Communiceren: het efficiënt en effectief overbrengen en ontvangen van een boodschap.
- Samenwerken: het gezamenlijk realiseren van een doel en anderen daarbij kunnen aanvullen en ondersteunen.
- Digitale geletterdheid: het effectief, efficiënt en verantwoord gebruiken van ICT.
- Sociale en culturele vaardigheden: het effectief kunnen leren, werken met mensen met verschillende etnische, culturele en sociale achtergronden.
- Zelfregulering: het kunnen realiseren van doelgericht en passend gedrag (SLO, z.d.).

Deze vaardigheden komen in het lesmateriaal op verschillende manieren aan bod. De creativiteit van leerlingen wordt gestimuleerd aan de hand van vrije en open opdrachten, maar ook door hen zelf een leerpad te laten kiezen. Leerlingen leren hun creativiteit op verschillende manieren te uiten: zowel beeldend als muzikaal als op het gebied van taal of dans.

Leerlingen geven in de opdrachten niet zomaar hun mening: ze moeten er een argument bij bedenken (een antwoord op de 'waarom'- of 'hoe komt dat'-vraag). Op die manier leren leerlingen kritisch denken. Door de vragen dicht bij hen te houden (door 'smaakvragen' te stellen) blijft het formuleren van een antwoord toegankelijk.

In de thema's staat muziek als communicatiemiddel centraal. Er wordt bijvoorbeeld benadrukt dat een artiest iets wilde overbrengen met een liedje. Leerlingen wordt gevraagd te deduceren wat een artiest bedoelde. Bovendien formuleren ze zelf een boodschap bij een gegeven emotie of onderwerp, waardoor ze het verpakken van een boodschap (coderen) leren onderscheiden van het decoderen van een boodschap (ontvangen).

In de boekjes zijn veel opdrachten opgenomen waarin leerlingen in groepjes samenwerken. Hierbij zullen leerlingen ondervinden dat ze verschillende ideeën hebben over bijvoorbeeld een songtekst of het aanpakken van een opdracht waarin een dans gemaakt wordt. Door leerlingen een duidelijke opdracht te geven, zullen ze doelgericht aan het werk gaan waarbij ze leren om effectief samen te werken.

Muziek laat grenzen vervagen, ook op het gebied van tijd of cultuur. In de opdrachten ontstaat een bredere blik op de maatschappij, door muziek in de tijd te plaatsen. Leerlingen leren daardoor empathie en inlevingsvermogen ontwikkelen voor andere tijden en culturen.

Tot slot komt zelfregulering in de opdrachten aan bod: leerlingen leren samen met de leerkracht te bepalen welke opdrachten er wanneer uitgevoerd zullen worden. Dat draagt bij aan metacognitieve vaardigheden als plannen en reflecteren.

De digitale geletterdheid van leerlingen wordt ook gestimuleerd door een uitgebreid online platform dat bij de themaboekjes hoort. Hierop kunnen leerlingen extra's vinden, zoals opdrachten waarbij samengespeeld wordt met een muzikant uit het orkest. Ook zijn er filmpjes, audiofragmenten, quizzes en weetjes te vinden.

5.6 Lesmateriaal aanbieden in een passende vorm

Omdat het lesmateriaal geschikt moet zijn voor een jonge doelgroep, moet het materiaal aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Daarom is gekozen voor boekjes (in plaats van een werkboek). Doordat leerlingen hun persoonlijke gegevens op de cover kwijt kunnen, ontstaat na het invullen een soort egodocument dat voor iedereen persoonlijk is. Het lesmateriaal kan daardoor een langer en breder effect hebben: de

boekjes zullen bewaard worden en getoond worden aan anderen (ouders, bijvoorbeeld).

De thema's bieden plaats aan veel verschillende werkvormen en informatiedragers. Leerlingen worden uitgedaagd om hun kennis toe te passen en hun mening te geven in invuloefeningen, creatieve opdrachten, quizzes en actieve doe-opdrachten. Informatie wordt gegeven in tekstblokken, kaders, lijstjes met tips en cartoons.

In de vormgeving is rekening gehouden met de doelgroep. De boekjes zijn allemaal in andere kleuren vormgegeven om een duidelijk verschil tussen de verschillende boekjes te creëren. De basis voor het kleurengamma is gebaseerd op het logo van het Metropole Orkest. Door de gekleurde vlakken met foto's te combineren, ontstaat een dynamisch geheel. Omdat de kleuren per boekje verschillen, onderscheiden de boekjes zich duidelijk van elkaar. De lettertypes van de tekstblokken en de lijstjes zijn gekozen met het oog op leesbaarheid (ook voor leeszwakke of dyslectische leerlingen). De koppen trekken de aandacht en zetten een speelse sfeer neer. De speelsheid gaat niet ten koste van de leesbaarheid, omdat het lettertype groot is.

Het swingende karakter van het Metropole Orkest komt ook in de boekjes terug: er wordt weinig gewerkt met vaste kaders of indelingen, en veel illustraties en opdrachten staan weliswaar overzichtelijk, maar kriskras over de pagina verspreid. Ook het logo (de ronde bolletjes) is steeds terug te zien, waardoor het karakter van het lesmateriaal en het Metropole Orkest steeds zichtbaar blijft. In de marges van de bladzijdes zijn steeds abstracte weergaven van muziekinstrumenten te zien, die bijdragen aan het karakter van het boekje en nieuwsgierig maken.

Op de cover van elk boekje kunnen leerlingen hun naam noteren. Dat vergroot het eigenaarschap van de leerling over het leerproces (Ebbens & Ettekoven, 2009). Op de cover is bovendien een grafische weergave te zien van de onderwerpen die in dit boekje aan bod zullen komen. Dat geeft een vooruitblik op de inhoud. De abstracte vorm ervan inspireert leerlingen en maakt het openen van het boekje voor hen aantrekkelijk. Op de voorkant van elk boekje staat de titel van het deel en de naam van de leerlijn, *Metropole op School*.

De binnenflap toont de cover van het boek in miniatuurformaat, waardoor er een relatie tussen beide delen aangetoond wordt. Hier worden namelijk de doelen en de onderwerpen in dit boekje genoemd.

Bovenaan elke pagina staat de gevraagde activiteit van de leerlingen ('luisteren', 'leren', 'doen'). Die duiden aan waar de opdrachten over zullen gaan. De illustraties spelen daarin mee, net als de vragen die op veel bladzijdes gesteld worden. De stippellijntjes zullen leerlingen stimuleren om direct aan de slag te gaan en zelf een antwoord in te vullen.

Met potloden wordt aangegeven dat leerlingen hier een potlood bij de hand moeten hebben omdat ze

iets moeten invullen, tekenen of schrijven. Door een play-knopje in te voegen, weten leerlingen dat ze naar een filmpje gaan kijken. Bij een icoontje van een koptelefoon gaan leerlingen luisteren naar een muziekfragment. Een noot geeft aan dat leerlingen meer te weten kunnen komen over muziek. Een dubbele achtste noot duidt aan dat ze aan de slag gaan met muziek. De dubbele zestiende noot tot slot geeft aan dat leerlingen op een instrument gaan spelen.

Bolletjes met de woorden 'Tip' en 'Extra' plaatsen de opdrachten en de lesboekjes in een breder perspectief: leerlingen worden hier bijvoorbeeld getipt over ander materiaal of alternatieve opdrachten. Bij 'Extra' staan verdiepingsopdrachten of stof tot nadenken. Aanvullingen op die verdiepingsopdrachten zijn online te vinden.

5.7 Aansluiten bij verschillende leerstijlen en niveaus

Door de diversiteit in opdrachten en onderwerpen een grote rol te laten spelen, sluiten de opdrachten aan bij verschillende leerstijlen. Daarbij is er een onderscheid gemaakt tussen de leerstijlen van Kolb (dromer, denker, doener, beslisser) en andere verschillen, bijvoorbeeld tussen visueel, auditief en kinesthetisch leren. Leerlingen krijgen informatie op verschillende manieren aangeboden: via beeld, geluid en door het te doen. Ook wordt de nieuwe kennis op verschillende manieren getoetst: door reproductie, toepassing en door het inzicht aan te spreken. Door het grote verschil in voorkennis (sommige leerlingen bespelen al een instrument) zijn de boekjes ook ingericht op differentiatie. Met muzieknootjes worden gemakkelijke en lastigere opdrachten aangegeven. Leerlingen kunnen daardoor altijd aan de slag met een passende opdracht.

6. Doelgroep van de lessenserie

De doelgroep van het materiaal van *Metropole op School* bestaat uit basisschoolleerlingen. De boekjes voor groep 5/6 zijn geschikt voor leerlingen tussen de 8 en 10 jaar. De boekjes sluiten aan bij de lessenseries voor groep 7/8 en tenslotte op de kerndoelen in het voortgezet onderwijs. Ze borduren voort op het materiaal dat gemaakt is voor groep 1/2 en 3/4. Door de vormgeving aan te passen, aan te sluiten bij de competenties per leerjaar zoals SLO die geformuleerd heeft, passende muziek te kiezen en leerlingen op verschillende niveaus te zelfstandig te laten werken of met stof bezig te laten zijn, is *Metropole op School* geschikt gemaakt voor alle leeftijdsgroepen in het primair onderwijs.

7. Materiaal

Het materiaal van de leerlijn bestaat per leerjaar uit diverse onderdelen:

- Zes themaboekjes
- Een digitaal platform met video- en geluidsmateriaal, verdiepingsopdrachten, extra opdrachten, beoordelingsmateriaal
- Docentenhandleidingen per boekje

Literatuurlijst

Beter Onderwijs Nederland (z.d.). Realistisch rekenen en transfer. Gedownload van <http://www.beteronderwijsnederland.nl/content/realistisch-rekenen-en-transfer> op 4 februari 2015.

DOOR! (z.d.) Masterplan Muziekonderwijs Limburg. Gedownload van <http://www.nieuwenor.nl/nieuws/102> op 4 februari 2015.

Ebbens, E., Ettekoen, S. (2009) Effectief leren. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Expertisecentrum kunsttheorie (z.d.). De herziene taxonomie van Bloom. Gedownload van http://www.expertisecentrum-kunsttheorie.nl/cms_data/bloom.pdf op 4 februari 2015.

Fluxus (z.d.). Muziek Maakt School. Gedownload van <http://www.fluxus.nl/13-onderwijs/169-muziek-maakt-school> op 4 februari 2015.

Green, L. (2005). De waarde van populaire muziek voor andere muziekgenres in het muziekonderwijs op school. *Cultuur + Educatie* 31 (11), 64 - 90.

Haanstra, F. (2011). Authentieke kunsteducatie. Een stand van zaken. *Cultuur + Educatie* 31 (11), 8 - 38.

Handreiking muziekonderwijs (2014). Rijksoverheid. Gedownload van www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/10/24/handreiking-muziekonderwijs-2020/handreiking-muziekonderwijs-2020.pdf op 4 februari 2015.

Kaldeway, J. (2007). Leerstijlen, dan wel denkstijlen als uitgangspunt voor vakdidactische ontwikkeling. *Levende Talen Tijdschrift* 8 (1), 11 - 22.

Kernvisie Methode (z.d.). *Leerstijlen*. Gedownload van <http://www.kernvisiemethode.nl/onderwijs/leerstijlen-onderwijs> op 6 februari 2015.

Kolb, D. (1978). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall.

Metropole op School (z.d.). Leerlijn Metropole op School. Gedownload van <http://www.metropoleopschool.nl/> op 8 februari 2015.

Metropole Orkest (z.d.). Het Metropole Orkest. Gedownload van <http://www.mo.nl/het-orkest/> op 4 februari 2015.

Metropole Orkest (z.d.). Businessplan Metropole Orkest. Gedownload van <http://www.mo.nl/wp/wp-content/uploads/2014/04/Businessplan-MO.pdf> op 4 februari 2015.

Mieras, M. (2012). Wat muziek doet met kinderhersenen. Jeugd Cultuur Nederland Fonds. Gedownload van <http://www.mieras.nl/live/links/muziek%20en%20kinderhersenen.pdf> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Blooms taxonomie, stimulerend signaleren,

informatiepunt onderwijs en talentontwikkeling (SLO). Utrecht: SLO. Gedownload van <http://talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/rijke-leeractiviteiten/bloom> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Digitale geletterheid. Utrecht: SLO. Gedownload van <http://www.slo.nl/downloads/documenten/digitale-geletterdheid-en-21e-eeuwse-vaardigheden.pdf> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.) Kunstzinnige oriëntatie in het primair onderwijs. Utrecht: SLO. Gedownload van <http://kunstzinnigeorientatie.slo.nl> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Zone van naaste ontwikkeling. Utrecht: SLO. Gedownload van <http://www.slo.nl/primair/themas/jongekind/lexicon/Zone/> op 4 februari 2015.

Van Schilt-Mol, T., Mariën, H. Van Vijfeijken, M. en Broekmans, A. (2012). Muziekeducatie in het primair onderwijs. Een kwantitatieve en kwalitatieve verkenning van de stand van zaken. *Muziek Telt*. Gedownload van <http://www.orkestindeklas.nl/2826/nl/muziek-educatie-in-het-primair-onderwijs> op 4 februari 2015.

Studiekring (z.d.). Verschillende leerstijlen, verschillende manieren van leren: studietips. Utrecht: Studiekring. Gedownload van <http://www.studiekring.nl/studietips/verschillende-leerstijlen-verschillende-manismen-van-leren> op 4 februari 2015.

Taalunieversum (z.d.). Authentiek materiaal in de klas. Gedownload van http://taalunieversum.org/agenda/440/authentiek_materiaal_in_de_klas/ op 4 februari 2015.

Universiteit van Nederland (z.d.). Muziek maakt slim. Gedownload van <http://www.muziekmaaktlim.nl/onderzoeken.html> op 4 februari 2015.

Van Tetering, M. en Wassink, L. (2014). Een wetenschappelijk overzicht: positieve effecten van muziekonderwijs op de maatschappij en bedrijven. Maastricht: Unipartners.

Windesheim (z.d.). Cultuureducatie helpt kinderen bij verwerven 21e eeuwse vaardigheden. Gedownload van <http://www.windesheim.nl/over-windesheim/nieuws/2015/januari/cultuureducatie-helpt-kinderen-bij-verwerven-21e-eeuwse-vaardigheden/> op 4 februari 2015.

Colofon

De leerlijn *Metropole op School* is ontwikkeld voor het Metropole Orkest door Young Crowds. Niets uit de uitgaven behorende bij de leerlijn (print & digitaal) mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van Metropole Orkest. De inhoud is auteursrechtelijk beschermd.

Medewerkers Metropole Orkest Marc Altink, Friederike Darius, Pieter Hunfeld, Jolien Plat en alle musici van het Metropole Orkest. **Medewerkers Young Crowds** Henriëtte van der Mark, Roland Pelle, Claudia Lagermann (eindredacteur), Lisa van Bennekom (muziekredacteur, fotografie), Freek Koopmans en Jannelieke Schmidt (muziekdeskundigen), Françoise Giesen (onderwijskundig redacteur), Annemarie Dekker (online specialist), Mans Kuipers (corrector), Yvette van Diepen, Imelda van der Helm, Mariska Schotman en Tom van Staveren (art directors), Sanne Buur (traffic).